

Úvod do problematiky mezinárodního obchodu

Ladislava Kuchynková

Struktura přednášky:

- 1. Fenomén globalizace**
- 2. Vývoj MO**
- 3. Faktory rozvoje MO**
- 4. Východiska ČR pro zapojení do MO**

1. Globalizace

- Fenomén, jenž se ve světě postupně vyvíjí již po několik staletí, v současnosti urychlen rozvojem logistických a komunikačních technologií a díky prohlubující se liberalizaci ve světové politice a ekonomice.
- Zavedení dělby práce v celosvětovém měřítku, monitorování a využívání komparativních výhod v teritoriích, která nabízejí nejpříhodnější podmínky.
- Celosvětový proces, který činí ekonomické systémy a národní společnosti více uniformní, více integrované a více navzájem závislé.

1. Globalizace

- Reakce na přesycenost domácích trhů
- Alokování kapitálu tam, kde přinese nejlepší zhodnocení
- Proces zvyšující závislost trhů a národních ekonomik, které mají jen málo obranných mechanismů s omezeným účinkem
- Proces globalizace nelze zastavit
- Vyřazení z procesu globalizace vede k izolaci hospodářské i politické

1. Globalizace

Existují čtyři hlavní aspekty globalizace:

- Mezinárodní obchod
- Pohyb investic a kapitálu
- Migrace osob
- Šíření znalostí

Mezinárodní obchod zahrnuje veškeré komerční aktivity (prodej, investice, logistiku, dopravu), které se odehrávají mezi dvěma či více regiony, národy a zeměmi za jejich politickými hranicemi.

2. Vývoj MO – fáze 1

Fáze 1 (započata r. 1492 objevením Ameriky)

- zámořské plavby, pouštní karavany (důvěra bez formalit);
- objev nových teritorií znamenal rozvoj obchodní výměny se zámořskými oblastmi;
- koloniální éra = zdroj levné pracovní síly, zdroj vzácných nerostných surovin, odbyt výrobků;
- týká se pouze několika států, jimž vlastnictví kolonií přinášelo ekonomické výhody;
- typický byl tzv. trojúhelníkový obchod (Evropa – Afrika – Amerika)

2. Vývoj MO – fáze 2

Fáze 2 (začátkem 19. století v souvislosti s průmyslovou revolucí)

- vynálezy a technické novinky v Evropě;
- běžný je obchod spotřeb. zbožím a potravinami;
- rozvoj cestování širokých skupin obyvatelstva;
- objev nových vzdálených zemí (Austrálie, NZ);
- rostoucí propojenost podniků a jejich působení na mezinárodních trzích;
- možno dále rozčlenit do 3 etap (viz dále)

2. Vývoj MO – fáze 2

1. etapa (1870 – 1914)

- získané výhody v dopravě, vyjednané redukce obchodních bariér;
- zvýšený tok zboží, kapitálu a především pracovních sil;
- cca 60 mil. lidí migrovalo z Evropy do Severní Ameriky;
- obyvatelé Indie a Číny směřovali na Srí Lanku, Thajsko, Vietnam aj.;
- objem MO rostl o 4 % ročně

2. Vývoj MO – fáze 2

2. etapa (1945 – 1980)

- od 2. pol. 20. stol. zaznamenán největší rozmach MO;
- rozpad koloniální soustavy;
- růst ekonomické váhy USA (aktivní zahraniční politika);
- Marshallův plán = Plán evropské obnovy 1948-1952 (program hospodářské pomoci USA západoevropským státům v celkové výši 13 mld. USD zabezpečil rychlejší poválečnou rekonstrukci části Evropy);
- ekonomický vzestup Japonska

2. Vývoj MO – fáze 2

2. etapa (1945 – 1980)

- využívání smluv k prohloubení obchodních vztahů:

- GATT = Všeobecná dohoda o clech a obchodu (vyspělá Evropa, Severní Amerika a Japonsko);
- EHS = Evropské hospodářské společenství;
- NAFTA (USA, Kanada, Mexiko);
- RVHP (izolace východní Evropy od liberalizace MO, uplatňování zájmů SSSR, od konce 60. let zvýrazněny nedostatky centrálního plánování)

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) – Všeobecná dohoda o clech a obchodu

- Mnohostranná dohoda obsahující pravidla pro řízení obchodu, jednání o obchodních záležitostech a řešení obchodních sporů mezi členy
- Důvodem vzniku bylo snížení překážek v mezinárodním obchodě, čehož bylo dosaženo množstvím dohod o snížení celních bariér, kvantitativních omezení obchodu a dotací
- Podepsána v r. 1947, v platnost vstoupila v r. 1948, iniciátorem byly USA, Československo patřilo mezi zakládající členy
- 1.1.1995 byla GATT začleněna pod WTO

2. Vývoj MO – fáze 2

3. etapa (od začátku 80. let 20. století)

- výrazný vliv komunikačních technologií;
- snaha velkých rozvojových zemí o zapojení do mezinárodního obchodu a investic;
- tzv. noví globalizátoři = více než 20 zemí - Brazílie, Čína, Indie, Mexiko...), zásadním způsobem roste jejich podíl hotových výrobků na exportu;
- rostoucí vliv tzv. asijských tygrů (Jižní Korea, Hongkong, Singapur, Tchaj-wan);
- dvojnásobně se zvyšuje podíl služeb na MO

2. Vývoj MO – fáze 3

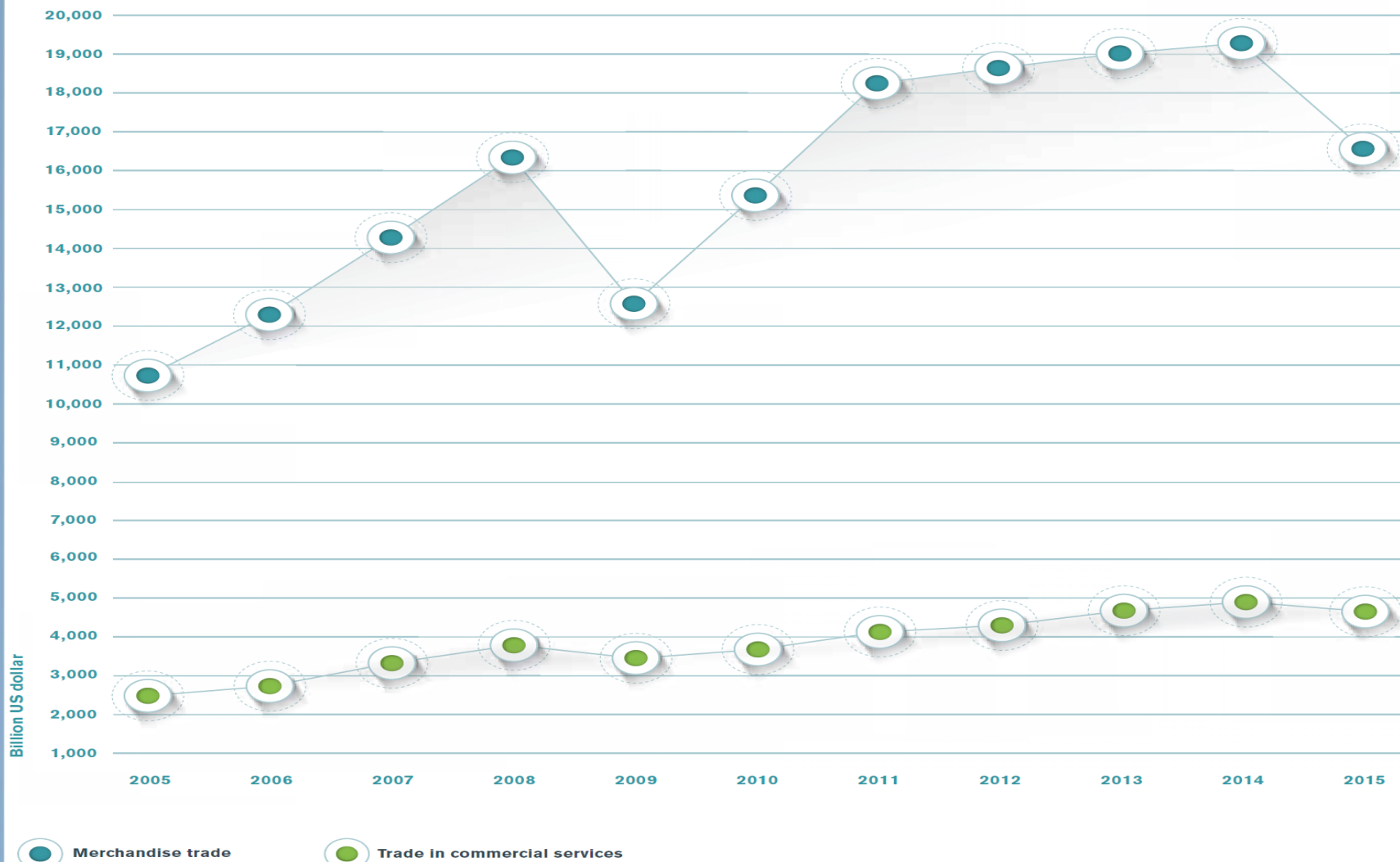
Fáze 3 (od přelomu tisíciletí až dosud)

- konec socialistického bloku otevírá nové trhy;
- vzdálenost a velikost světa již není limitující;
- neomezený pohyb lidí ve fyzickém i virtuálním prostoru;
- zásadní se jeví výměna informací, využití možností internetu a outsourcingu;
- mezinárodní politika se stává důležitou dimenzí MO (strategické suroviny, bezpečnost...);
- rozšíření EU znamená posílení vyjednávací pozice díky společné obchodní politice;
- omezení vlivu WTO

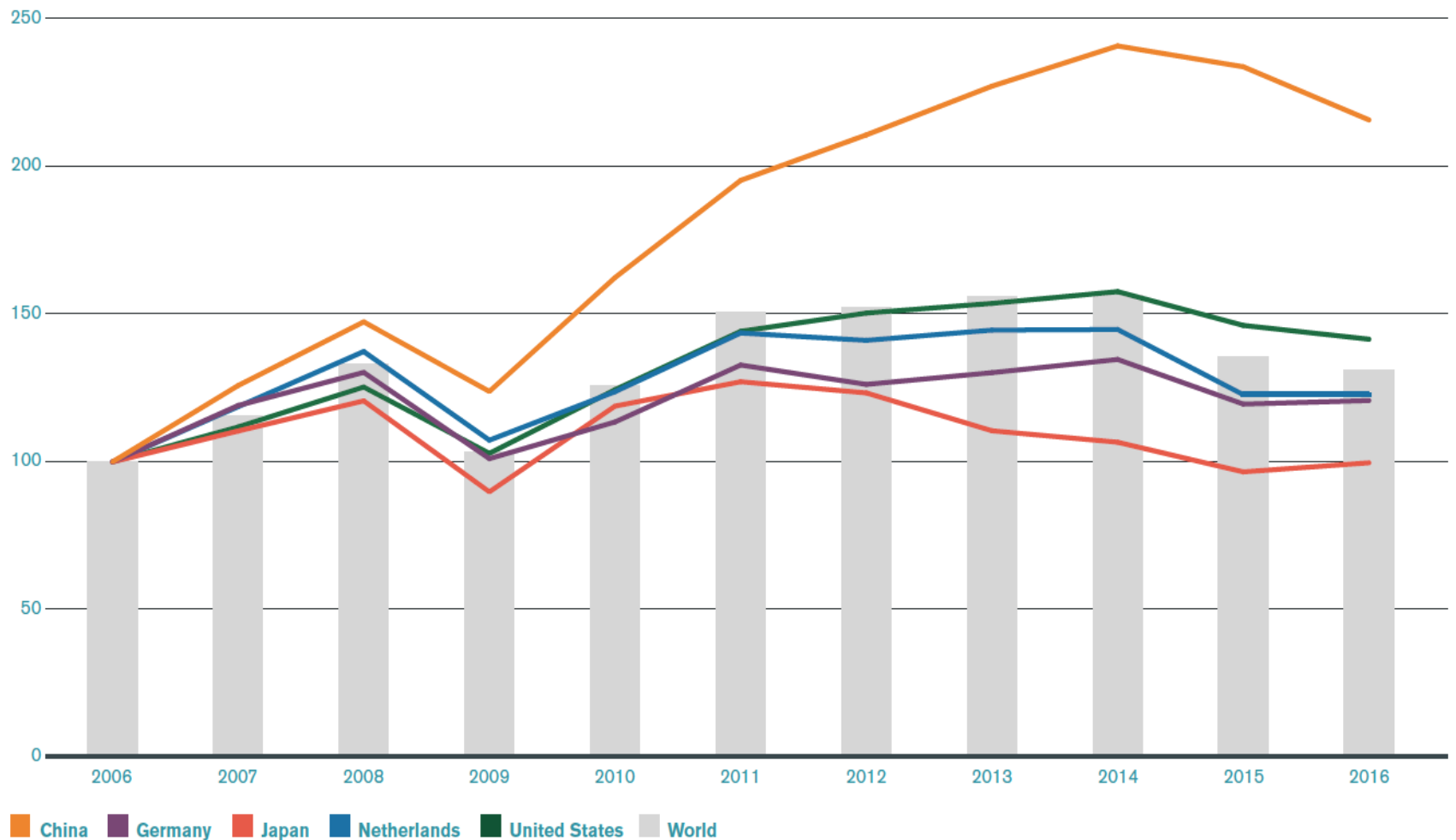
Současné tendence vývoje MO

World merchandise trade and trade in commercial services, 2005-2015

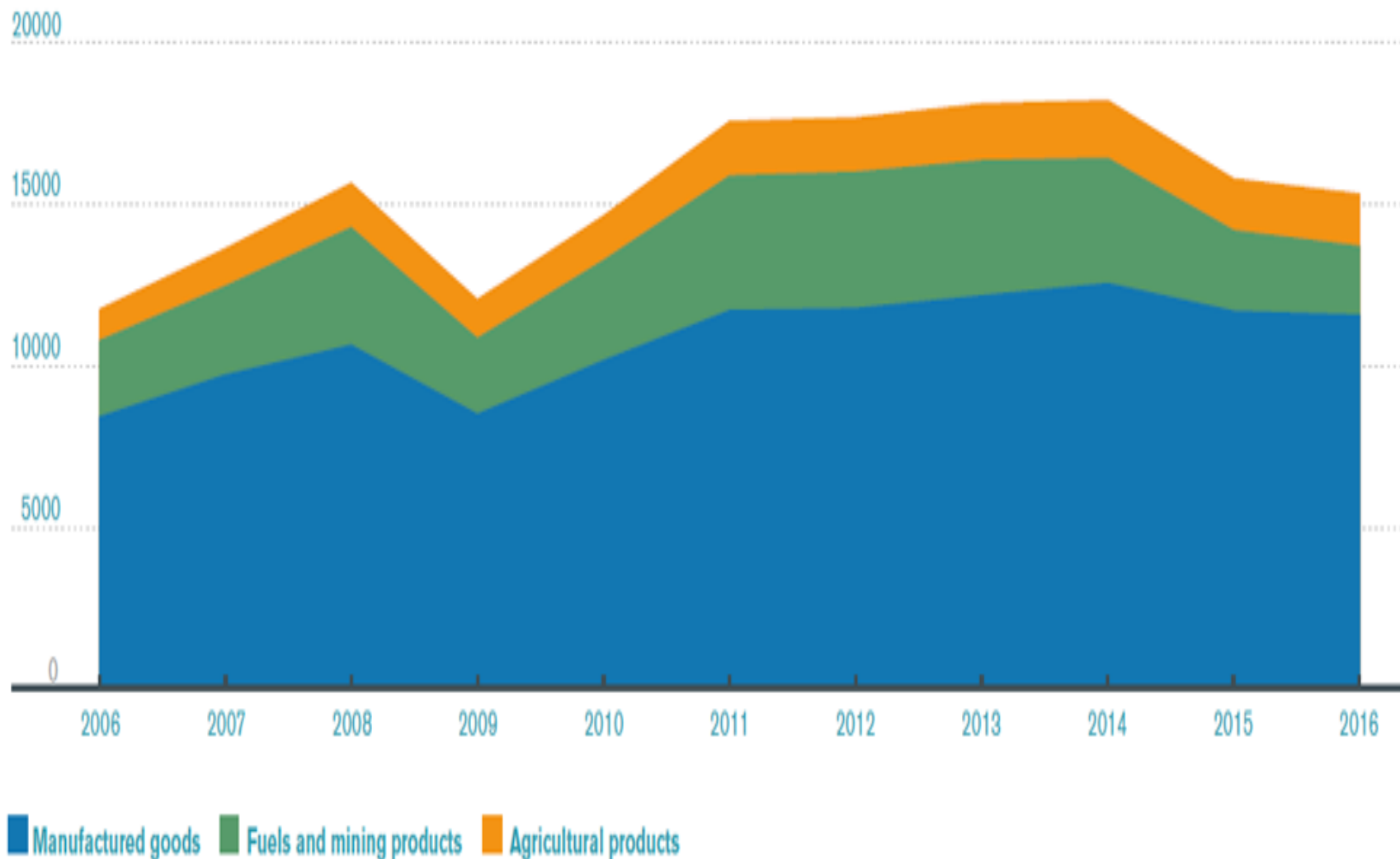
Tendence vývoje MO (zboží)

Leading traders and world exports of merchandise trade, 2006-2016
(Indices, 2006 = 100)

Source: WTO Secretariat.

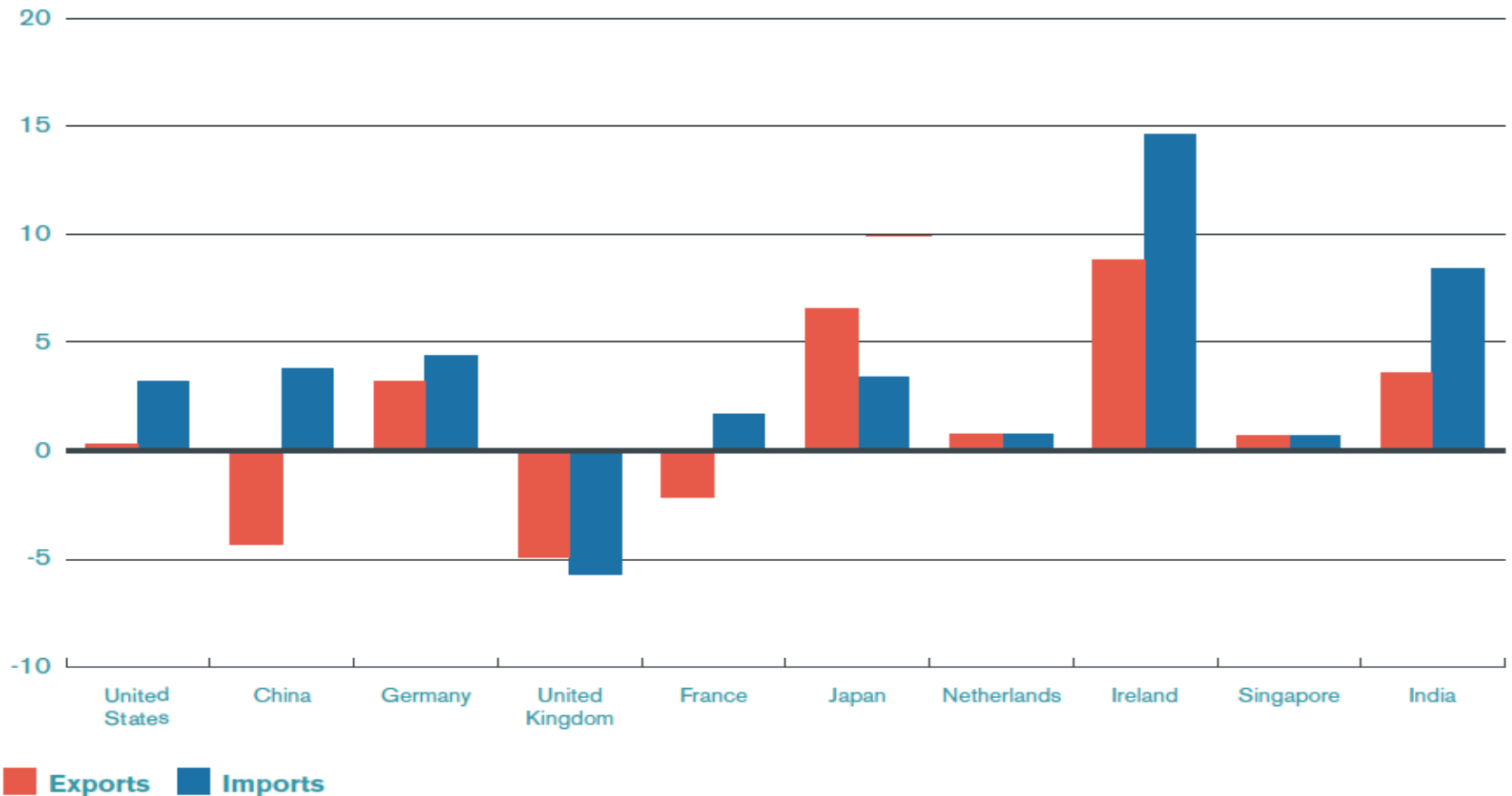
Tendence vývoje MO (zboží)

Tendence vývoje MO (služby)

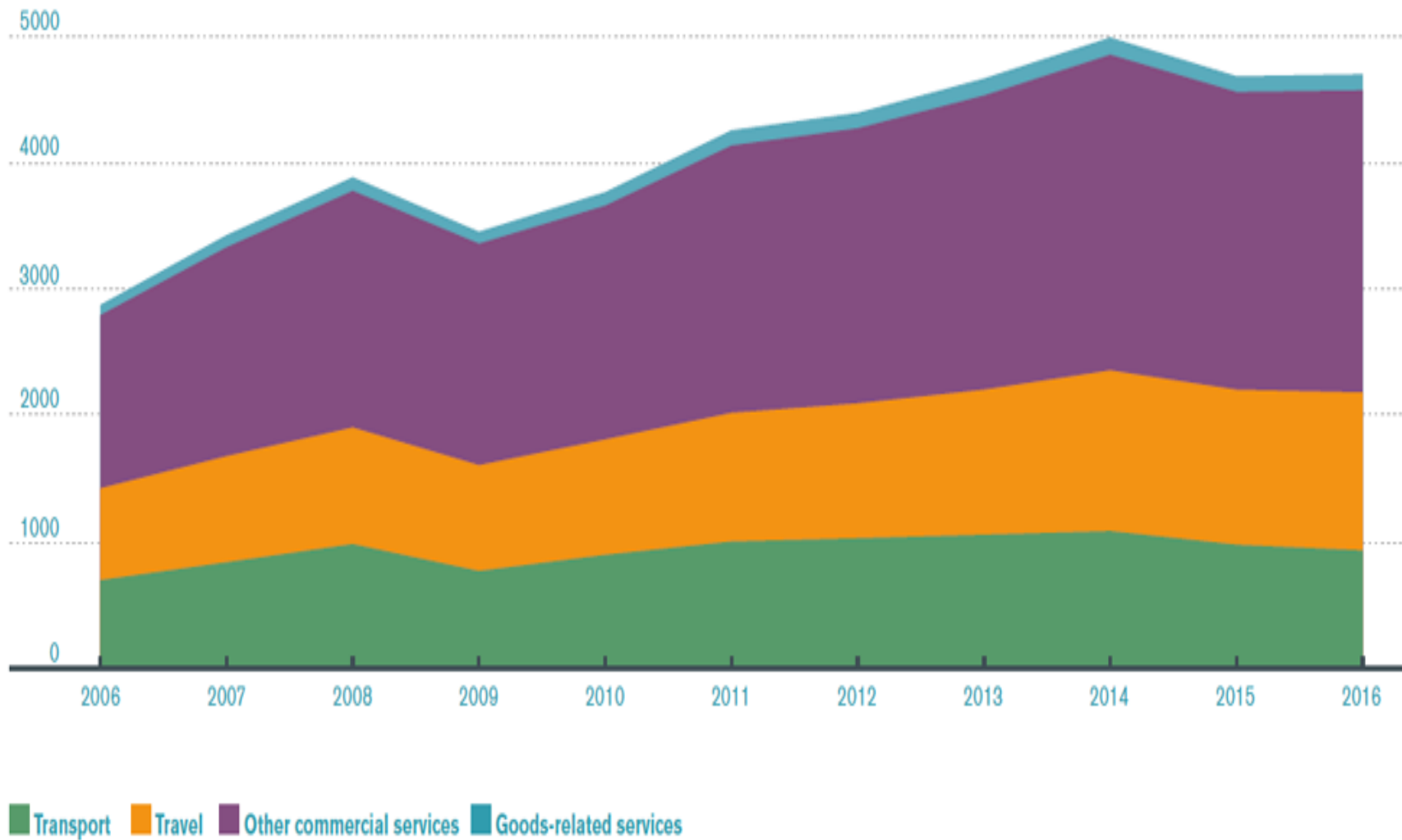
Chart 5.6:

Leading traders of commercial services, 2016
(Annual percentage change, %)

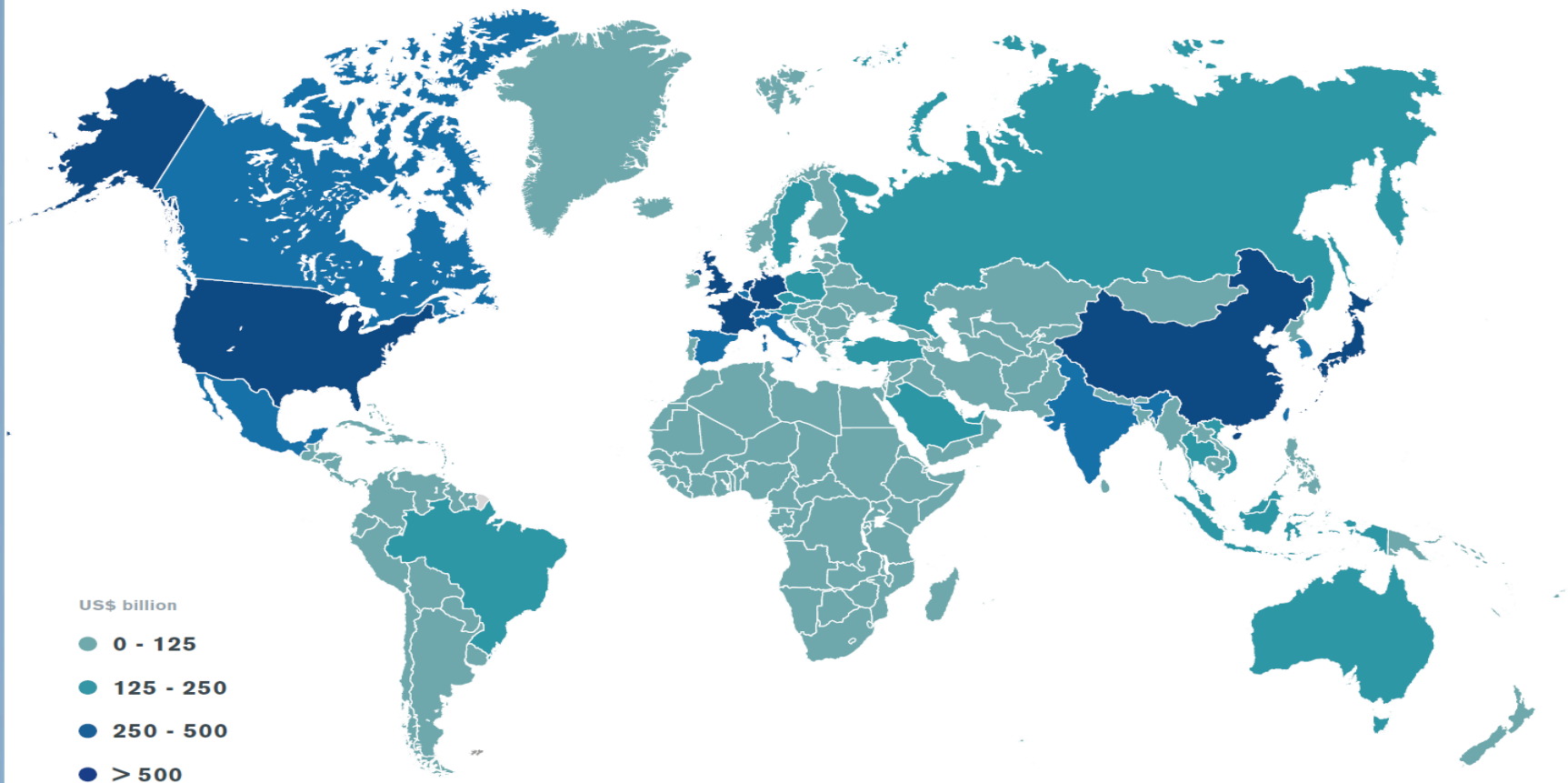
Source: WTO-UNCTAD-ITC estimates.

Tendence vývoje MO (služby)

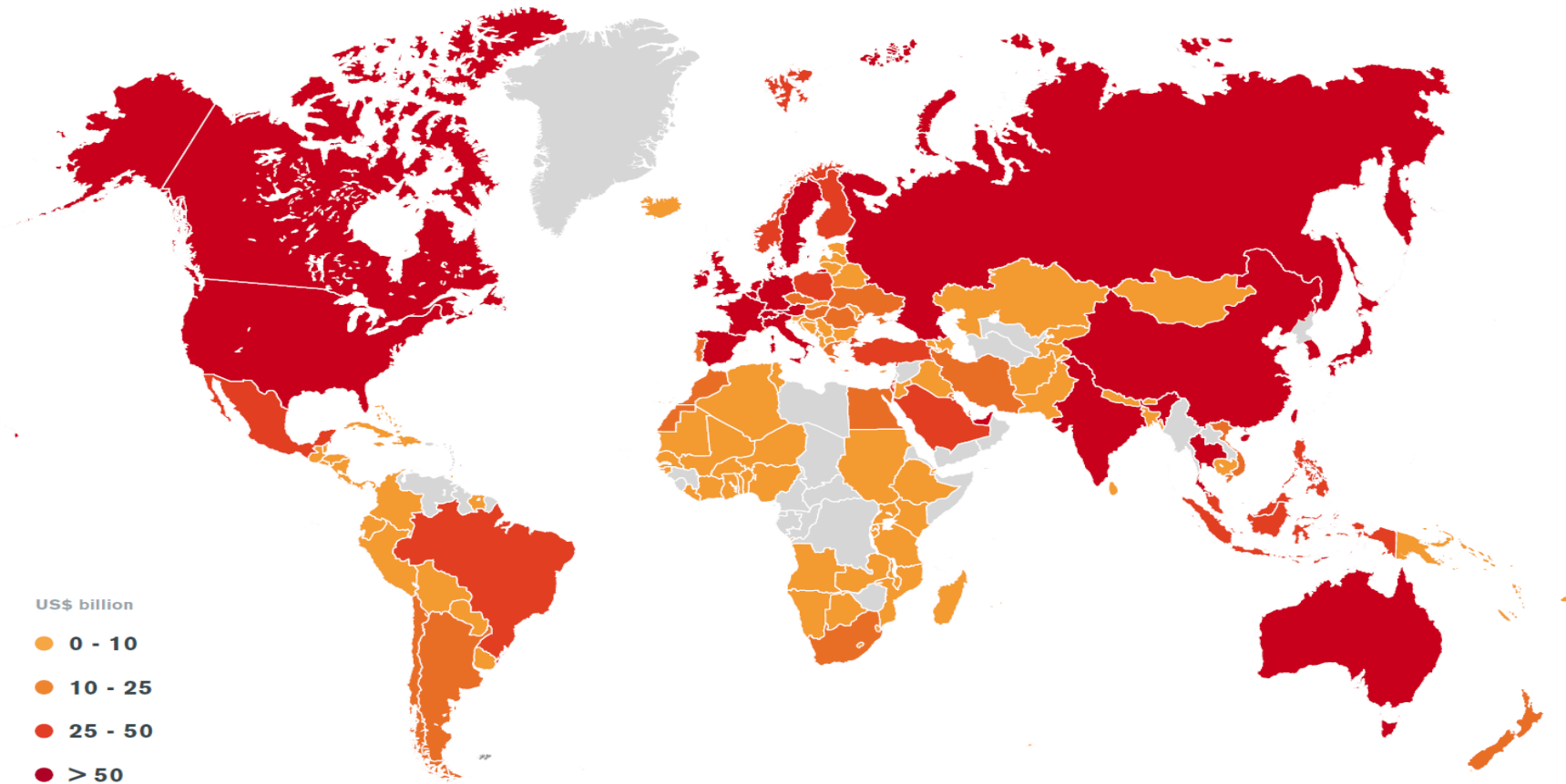
Zastoupení zemí v MO zbožím

Economies by size of merchandise trade, 2016

Zastoupení zemí v MO službami

Economies by size of trade in commercial services, 2016

3. Faktory rozvoje MO

- Liberalizace a otevírání trhů
- Neustálý technický a technologický pokrok
- Možnost okamžitého přenosu znalostí
- Rozvoj nových telekomunikačních technologií
- Relativně stabilní ekonomiko-politický rámec
- Vznik regionálních obchodních organizací
- Volnějšší pohyb osob, zboží a kapitálu
- Nástup tzv. konzumní společnosti

3. Faktory rozvoje MO

- Globální vyhledávání zdrojů
- Nové a rozvíjející se trhy
- Úspory z rozsahu produkce
- Sklon spotřeby k homogenní poptávce
- Snižující se logistické náklady
- Homogenizace technických standardů
- Vládní politika, tarify, daně, cla
- Podpora zahraničních investic

4. Východiska ČR pro zapojení do MO

Komparativní **výhody:**

- Tranzitní poloha
- Výskyt minerálních pramenů a zřídels (rozvoj lázeňství)
- Různorodý přírodní reliéf (rozvoj CR různých forem)
- Atraktivita historických památek (rozvoj CR)
- Vysoký stupeň vzdělanosti (kvalifikovaná pracovní síla)
- Vyspělost kultury
- Stabilní sociální prostředí
- Poměrně nízká úroveň mezd
- Vysoká úroveň zprůmyslnění

4. Východiska ČR pro zapojení do MO

Komparativní nevýhody:

- Malá geografická rozloha (omezená surovinová báze)
- Klimatické podmínky limitující zemědělskou produkci
- Malý počet obyvatel (objem prac. síly, velikost trhu)
- Nedostatek domácího kapitálu
- Zdlouhavá práce soudů (nízká vymahatelnost práva)
- Vysoká míra korupce a minimální protiopatření
- Nízká konkurenceschopnost výrobků
- Nedostatečná míra adaptability domácích subjektů na změny

Literatura

1. Kalínská, E.; Petříček, V. a kol. *Mezinárodní obchod*.
Praha: Oeconomica, VŠE, 2006.
ISBN 80-245-0600-9.
2. Kubišta V. a kol.: *Mezinárodní ekonomické vztahy*.
Praha: Vyd. Aleš Čeněk, 2009.
ISBN 978-80-7380-191-5.
3. Svatoš M. a kol.: *Zahraniční obchod teorie a praxe*.
Praha: Grada Publishing, 2009.
ISBN 978-80-247-2708-0.
4. WTO Secretariat: *World Trade Statistical Review 2017*

